

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1925 kl. 1 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4 i anledning av väckt motion angående meddelande vid vissa läroanstalter av undervisning om den nationalekonomiska betydelsen av gynnandet av inhemskt arbete och inhemska varor.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 254, hava herr Hedin m. fl. hemställt, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utfärdandet av sådana anvisningar för undervisningen vid av staten helt eller delvis bekostande läroanstalter, såsom de allmänna läroverken, folkskolornas överbyggnader, särskilt fortsättningsskolorna, lärlings- och yrkesskolor m. fl., att ökad insikt vinnes om den nationalekonomiska betydelsen av gynnandet av inhemskt arbete och inhemska varor.

Motionen.

Beträffande motiveringen för detta yrkande hänvisas till motionen.

Utskottet har över förevarande motion inhämtat yttrande från kommerskollegium och skolöverstyrelsen, vilka yttranden som bilagor åtfölja detta utlåtande.

Liksom motionärerna finner utskottet det i hög grad önskvärt, att ökad insikt vinnes om den nationalekonomiska betydelsen av gynnandet av inhemskt arbete och inhemska varor. En upplysningsverksamhet, som tar sikte härpå, förtjänar allt stöd från statsmakternas sida.

Utskottet.

Enligt vad som framgår av skolöverstyrelsens yttrande över förevarande motion (Bil. 1.) förekommer redan nu en sådan upplysningsverksamhet vid de av motionärerna åsyftade läroanstalterna. Vad undervisningen vid de *allmänna läroverken, kommunala mellanskolorna* och *statsunderstödda privatläroverken* beträffar, måste hithörande spörsmål ständigt beröras vid genomgången av Sveriges näringsgeografi och vid framställningen av det svenska näringslivets utvecklingshistoria. Beträffande *folkskoleseminarierna* må nämnas, att vid undervisning i ämnet ekonomilära de av motionärerna åsyftade önskemålen äro beaktade. Icke heller i *folkskolans* överbyggnader äro motionärernas synpunkter förbisedda. Undervisningsplanerna för fortsättningsskolor upptaga bl. a. inom ämnet arbetskunskap i anslutning till handel rubriken varukännedom, som i sig innesluter ett moment med beteckningen "Inhemska varor och importvaror". Vid behandlingen av denna punkt erbjuder sig självmant en sådan upplysnings-

verksamhet, som motionärerna åsyfta, och skolöverstyrelsen vitsordar, att den icke lämnats obegagnad.

För de *högre folkskolorna* har skolöverstyrelsen för avsikt att utarbета normalundervisningsplaner för olika typer och därvid ämnar överstyrelsen, enligt vad den i sitt yttrande till utskottet anger, uppmärksamma de i motionen framförda önskemålen.

Dessa äro icke heller förbisedda i de statliga och statsunderstödda läroanstalterna på yrkesundervisningens område, vilkas undervisningsplaner i regel upptaga undervisning i ekonomilära.

Som alltså av skolöverstyrelsens utredning torde framgå, förekommer redan den av motionärerna begärda upplysningsverksamheten vid flertalet av i motionen åsyftade läroanstalter. Skolöverstyrelsen har i sitt omnämnda yttrande jämväl förklarar sig ha för avsikt, att vid en kommande omarbetning av de till undervisningsplanerna för de allmänna läroverken fogade metodiska anvisningarna ävensom vid fastställandet av normalundervisningsplaner för folkskolans överbyggnader, fortsättningsskolorna och de högre folkskolorna, ägna hithörande frågor sin uppmärksamhet i syfte, att motionärernas önskemål måtte bliva än ytterligare beaktade.

Vid sådant förhållande får utskottet, under instämmande i vad kommerskollegiet anfört i sitt yttrande (Bil. 2), hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 april 1925.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande: herrar Wagnsson, Lindmark, Öhman, Holmdahl, Lundén, Englund, Andréén, Mogård, Ahl och Gardell i Stenstu.

Bilaga 1.

Till Riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 20 februari 1925 har Kungl. Maj:t anbefallt kungl. skolöverstyrelsen att skyndsamt till riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott avgiva i skrivelse den 13 sagda februari av utskottet begärt yttrande över en inom andra kammaren väckt och till utskottet för förberedande behandling överlämnad motion nr 254 av herr Hedin m. fl. angående meddelande vid vissa läroanstalter av undervisning om den nationalekonomiska betydelsen av gynnandet av inhemskt arbete och inhemska varor.

I anledning härav får överstyrelsen anföra följande.

Vad undervisningen vid *de allmänna läroverken* och *de kommunala mellan-skolorna* samt *de statsunderstödda privatläroverken* beträffar, torde de önskemål rörande framhållandet av den nationalekonomiska betydelsen av gynnandet av inhemskt arbete och inhemska varor, som i förevarande motion framställas, ingalunda kunna sägas vara obeaktade. Hithörande spörsmål måste nämligen ständigt beröras såväl vid genomgången av Sveriges näringsgeografi som ock vid framställningen av det svenska näringslivets utvecklingshistoria, åt vilka båda kapitel i våra dagar tillmätas en alltmer ökad vikt i nämnda skolor.

För att än ytterligare framhäva de synpunkter i fråga om det nationella arbetets stödjande, vilka motionärerna framhålla, och till vilka skolöverstyrelsen ansluter sig, torde lämpligen vid en kommande omarbetning av de till undervisningsplanerna för de allmänna läroverken fogade metodiska anvisningarna dessa synpunkter böra särskilt framhållas. En sådan åtgärd torde även bidra till att ifrågakarande spörsmål mera beaktas av författare till läroböcker i respektive ämnen.

Det torde vidare möjligen befinnas praktiskt, att de sammanslutningar, som ägnat hithörande frågor uppmärksamhet, trädde i direkt förbindelse med författarna till de vid här ifrågakarande skolor använda läroböckerna i geografi och historia och meddelade dessa nödiga upplysningar att eventuellt beaktas vid nya upplagors utgivande.

Beträffande *folkskoleseminarierna* må erinras om att dessa läroanstalters undervisningsplan upptager ett särskilt läroämne, ekonomilära, som i sig innefattar bland annat sådan upplysning, som i motionen avses. Kursen upptager sålunda för fjärde klassen en framställning om de allmänna ekonomiska lagarna med utgångspunkter från Sveriges näringsliv, och enligt givna anvisningar skall tillbörlig uppmärksamhet ägnas jämväl åt de för den svenska folkhushållningen mera betydelsefulla ekonomiska förhållandena och problemen. Därvid behandlas Sveriges naturliga förutsättningar för olika näringar samt den historiska och nutida utvecklingen av landets resurser, nationalinkomsten och dess fördelning, enskilda och offentliga åtgärder till främjande av vårt näringslivs utveckling m. m. Det torde icke behöva särskilt påpekas, att denna undervisning erbjuder en mängd osökta tillfällen att framhålla betydelsen av att inhemskt arbete och inhemska varor gynnas; anknytningspunkterna bliva här så naturliga, att de helt enkelt icke kunna förbigås. Givetvis kommer denna undervisning vid seminarierna sedermera att indirekt utöva ett visst inflytande även på undervisningen i folkskolan, där eljest, på grund av lärjungarnas jämförelsevis outvecklade ståndpunkt, några mera ingående nationalekonomiska framställningar tydligen icke böra ifrågasättas.

I fråga om *folkskolans överbyggnader* och särskilt *fortsättningsskolorna* torde likaledes kunna sägas, att motionärernas synpunkter icke äro vid undervisningen förbisedda. De av överstyrelsen utarbetade exemplen på undervisningsplaner för fortsättningsskolor upptaga bland annat inom ämnet *arbetskunskap* i anslutning till *handel* rubriken *varukänedom*, som i sig innesluter ett moment med beteckningen "*Inhemska varor och importvaror*". Vid behandlingen av denna punkt erbjuder sig självant en sådan upplysningsverksamhet, som motionärerna äsyfta, och, så vitt överstyrelsen känner, torde detta tillfälle till framhållande av den nationalekonomiska betydelsen av att gynna inhemska varor icke heller lämnas obegagnat. Då ovannämnda exempel på undervisningsplaner emellertid endast äro avsedda att tjäna till en första ledning vid startandet av fortsättningsskolor i enlighet med 1918 års stadga, äro till dem icke fogade några närmare anvisningar rörande lärostoffets innehåll, men då överstyrelsen framdeles ämnat gå i författning om åstadkommandet av fullständiga normalplaner för fortsättningsskolorna, komma dessa givetvis att åtföljas av dylika anvisningar. Överstyrelsen finner det helt naturligt, att bland annat motionärernas önskemål därvid böra vinna beaktande.

Jämväl för de *högre folkskolorna* har överstyrelsen för avsikt att utarbeta och fastställa normalundervisningsplaner för olika typer, och synes även därvid uppmärksamhet böra ägnas åt de i motionen framställda önskemålen.

Vid undervisningen i *de statliga och statsunderstödda läroanstalterna på yrkesundervisningens område* måste den ekonomiska undervisningen främst inriktas på ett klargörande av de förutsättningar och villkor, som måste vara uppfyllda för att produktionen inom lärjungarnas egen yrkesgren skall vara tillräckligt konkurrenskraftig icke blott i förhållande till landets övriga företagare inom yrkesgrenen utan även i förhållande till den utländska produktionen. Därvid måste undervisningen även komma i beröring med det förhållandet, att ett utnyttjande av alla möjligheter för avsättningen, därvid även på den inhemska marknaden, för varje yrke måste medföra ökad produktion, vilket i sin tur i regel åstadkommer ett förbilligande av produktionskostnaderna, varigenom den inhemska produktionens konkurrenskraft stärkes. I samband med denna producent- och säljaresynpunkt kan man givetvis icke undgå att upptaga frågan om den nationalekonomiska betydelsen av att den inhemska produktionen så ordnas, att onödigt import i största möjliga mån inskränkes. Bestämmelser angående undervisning i ekonomilära finnas redan intagna i de flesta undervisningsplaner vid hithörande läroanstalter. I anslutning till den ekonomiska undervisningens nu angivna huvudriktning finnas stora möjligheter att för lärjungarna utvidga den för deras eget yrke vunna insikten till att avse jämväl andra yrkens produktion, gent emot vilken de i sitt arbete eller eljes hava att uppträda som köpare. Skolöverstyrelsen har också vid sina inspektioner låtit sig angeläget vara, att för vederbörande lärare framhålla vikten av att vid undervisningen nu angivna synpunkter vinna vederbörligt beaktande.

Beträffande läroböcker i ämnet ekonomilära eller nationalekonomi är det naturligt, att författarna behandlat sitt ämne helt ur objektiv synpunkt. Något allmängiltigt uttalande, om vad denna objektivitet bör innebära, torde icke kunna göras. Men det synes likväl, som om intet hinder borde föreligga, att framställningen utsträcker till att även framhålla fördelen ur både nationell och världsekonomisk synpunkt av att varje nation främst bygger sin hushållning på den egna produktionen. Vad som i det föregående sagts om lämpligheten av att sammanslutningar, som ägnat hithörande frågor uppmärksamhet, trädde i direkt förbindelse med läroboksförfattarna, torde även här äga sin giltighet,

och gäller detta då i främsta rummet författare till läroböcker i ämnena national-ekonomi eller ekonomilära och ekonomisk geografi.

Stockholm den 12 mars 1925.

AUG. FALK.

A. Grade
föredragande.

O. Sellgren.

Bilaga 2.

KUNGL. MAJ:TS OCH RIKETS
KOMMERSKOLLEGIUM.

INDUSTRIBYRÅN

Angående meddelande vid vissa
läroanstalter av undervisning om
den nationalekonomiska betydelsen
av gynnanDET av inhemskt
arbete och inhemska varor.

Stockholm den 6 april 1925.

Till Riksdagens andra kammares första tillfälliga utskott.

Genom remiss den 20 februari 1925 har Kungl. Maj:t anbefallt kungl. kommerskollegium att till riksdagens andra kammares första tillfälliga utskott avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt, till utskottet för förberedande behandling överlämnad motion, nr 254, vari herr Hedin med flera föreslagit, att riksdagen ville besluta en anhållan hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utfärdandet av sådana anvisningar för undervisningen vid av staten helt eller delvis bekostade läroanstalter, såsom de allmänna läroverken, folkskolornas överbyggnader, särskilt fortsättningsskolorna, lärlings- och yrkesskolor med flera, att ökad insikt vunnes om den nationalekonomiska betydelsen av gynnanDET av inhemskt arbete och inhemska varor.

Kommerskollegium har berett handelskamrarna i riket tillfälle att yttra sig i ärendet. I anledning därav hava yttranden, vilka här bifogas, inkommit från samtliga handelskamrar med undantag för Västergötlands och Norra Hallands handelskammare och handelskammaren för Örebro och Västmanlands län. Kollegium har vidare haft del av skolöverstyrelsens den 12 mars 1925 över förvarande motion avgivna yttrande.

Handelskamrarna i Stockholm, Jönköping, Visby, Gävle och Sundsvall uttala sin anslutning till motionens syfte, dock med vissa reservationer beträffande sättet för förslagets realiserande, under det att handelskamrarna i Göteborg, Karlstad och Luleå visserligen instämma i motionärernas uppfattning angående betydelsen av en ökad användning av svenska varor, men ställa sig avvisande gentemot lämpligheten av de föreslagna åtgärderna. Å ena sidan har därvid framhållits, att upplysningsverksamhet på nu ifrågavarande område borde hållas utanför skolundervisningen, medan å andra sidan påvisats, att undervisning i av motionärerna åsyftad riktning redan bedrives i vissa skolor. Handelskamrarna i Norrköping och Malmö hava ej tagit bestämd ställning till den föreliggande frågan.

I sitt ovanberörda yttrande har handelskammaren i Gävle erinrat därom, att 1920 års riksdag i skrivelse (nr 297) till Kungl. Maj:t anhållit om utredning, i vad mån och på vad sätt staten kunde medverka till att under och efter skol-

stadiet insikter i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen kunde systematiskt meddelas i större omfattning, än vad som nu i allmänhet skedde. Handelskammaren har samtidigt uttalat önskvärdheten av, att de i nu ifrågavarande motion framförda synpunkterna bleve beaktade vid förverkligandet av berörda riksdagsinitiativ.

I omförmälda avseende tillåter sig kommerskollegium erinra, att nämnda riksdagsskrivelse på sin tid remitterades av Kungl. Maj:t till skolöverstyrelsen, som i ett den 4 februari 1921 avgivet utlåtande förklarade sig hava för avsikt att, särskilt vad lärlingsskolor och yrkesskolor anginge, taga de framförda önskemålen under sorgfällig omprövning och söka i den mån omständigheterna det medgäve tillgodose desamma.

De åtgärder, vartill berörda riksdagsskrivelse givit anledning, i vad den avser bibringandet *efter* skolstadiet av insikter i förenämnda ämnen, lämnas här åsido.

Världskrigets efterverkningar i politiskt, ekonomiskt och socialt avseende hava, såsom väl känt är, föranlett bekymmersamma förhållanden för den svenska industrien, förhållanden som för vissa industrigrenar gränsat till rent nödläge. Särskilt från industriens män hava med anledning härav framförts önskemål om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av ökad insikt rörande det ekonomiska livet och dess lagar, på vilken väg man hoppats komma fram till bättre ekonomiska och sociala förhållanden i vårt land. Den ovanberörda riksdagsskrivelsen liksom den remitterade motionen torde få anses såsom ett led i dessa strävanden.

Syftet med den föreliggande motionen anser kommerskollegium synnerligen beaktansvärt. En vidgad upplysning om vilka varor, landet framställer, samt önskvärdheten och förmånen av att bidraga till ökad avsättning inom landet av dylika varor, måste, enligt kollegii mening, vara till ostridigt gagn för landet och därför böra av staten uppmuntras.

En upplysningsverksamhet härom i de av motionärerna angivna skolorna torde även få anses lämplig. Enligt vad skolöverstyrelsen i sitt ovanberörda, den 12 nästlidne mars avgivna utlåtande över förevarande motion meddelat, förekommer emellertid sådan upplysningsverksamhet redan nu i viss utsträckning vid flertalet i motionen åsyftade läroanstalter.

Skolöverstyrelsen har i sitt omnämnda yttrande jämväl förklarat sig hava för avsikt att vid en kommande omarbetning av de till undervisningsplanerna för de allmänna läroverken fogade metodiska anvisningarna ävensom vid fastställandet av normalundervisningsplaner för folkskolans överbyggnader, fortsättningsskolorna och de högre folkskolorna, ägna hithörande frågor sin uppmärksamhet i syfte, att motionärernas önskemål måtte bliva än ytterligare beaktade.

Vid sådant förhållande och med hänsyn till den kraftiga propagandaverksamhet, som bedrivs och alltjämt torde komma att bedrivas av för saken närmast intresserade sammanslutningar för industri och handel, synes åtminstone för närvarande knappast föreligga tillräcklig anledning till vidtagande av särskilda åtgärder från statsmakternas sida för tillgodoseende av de i motionen framställda önskemålen.

K. A. FRYXELL.

Ragnar Sohlman.

Knut Ericsson.